
ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

PERMANENT PAPER

Προσπάθειες για την αντιμετώπιση των φθορών του βιβλιακού και αρχειακού υλικού και την εξασφάλιση μεγαλύτερης διάρκειας ζωής τους.

Η συντήρηση (conservation) και η αποκατάσταση (restoration) του βιβλιακού και αρχειακού υλικού αποτελούν σήμερα, κύριο αντικείμενο ενδιαφέροντος των αμέσως και εμμέσως υπευθύνων επιστημόνων, βιβλιοθηκονόμων, αρχειονόμων, τυπογράφων, εκδοτών, χαρτοβιομηχανών, ανθρώπων του πνεύματος σ' όλο τον κόσμο. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Direction Generale Audiovisuel, Information, Communication, Culture (DGX) της Commission των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με τη συνεργασία της ολλανδικής κυβέρνησης, (επί της Προεδρίας της), διοργάνωσε το Δεκέμβριο του 1991, στην Χάγη Ολλανδίας, μία συνάντηση ειδικών συντηρητών και ερευνητών. Κύριο αντικείμενο μελέτης στη συνάντηση ήταν το όξινο χαρτί και το Permanent Paper (Conservation du papier acide-utilisation du papier permanent), σε συνέχεια της συνάντησης των υπουργών Πολιτισμού της ΕΟΚ, με θέμα το βιβλίο και τη διακίνησή του, το Νοέμβριο του 1989 στις Βρυξέλλες. Στην Χάγη, την Ελλάδα εκπροσώπησε ο υπογράφων το παρόν άρθρο, με την ιδιότητα του προϊσταμένου της Υπηρεσίας Συντηρήσεως, Αποκαταστάσεως και Μικροφωτογραφήσεως της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος.

Η διαφύλαξη και η διακίνηση των γραπτών πνευματικών θησαυρών του ανθρώπου επιβάλλεται επιτακτικά, όσο ποτέ άλλοτε στις μέρες μας, διότι αντιμετωπίζουμε σήμερα μια ακατάσχετη φθορά του βιβλιακού και αρχειακού υλικού, ένεκα της κακής ποιότητας του χαρτιού. Το χαρτί, κυρίως αυτό που χρησιμοποιείται μετά το δεύτερο ήμισυ του 19ου αι. κατασκευάζεται από χημικό ή μηχανικό ξυλοπολτό και περιέχει πολλά αρνητικά συστατικά, τα οποία το φθείρουν. Η κυτταρίνη του ξύλου είναι χημικώς ακάθαρτη και ασταθής, σε αντίθεση με αυτή του βάμβακος, του λινού ή της καννάβεως, που εχρησιμοποιείτο στην κατασκευή του χαρτιού παλαιότερα. Επίσης, η φθορά του σύγχρονου χαρτιού οφείλεται στα διάφορα συνθετικά (charges) που προσθέτονται και χρησιμοποιούνται για τη λεύκανση, το κολλάρισμα, τη σταθεροποίηση του χαρτιού, ή για την βελτίωση της ποιότητας του, για μεγαλύτερη απορροφητικότητα της μελάνης και των χρωμάτων, και κυρίως στην Lignine, που είναι ένα υδρόφοβο συστατικό της κυτταρίνης του ξύλου, στην οποία οφείλεται το "όξινο" (acidity) του χαρτιού. Το γεγονός, λοιπόν, του αυξανόμενου ρυθμού των φθορών του σύγχρονου χαρτιού ευαισθητοποίησε τους ενδιαφερομένους και ετάραξε "τα λιμνάζοντα ύδατα".

Πολλά κράτη, σ' όλο τον κόσμο, έκαναν και συνεχίζουν να κάνουν πολυσχιδείς έρευνες και μελέτες καταρτίζοντας στατιστικούς πίνακες των φθορών του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Τα ποσοστά δεν είναι πολύ ενθαρρυντικά. Ενδεικτικά αναφέρουμε, ότι σε έρευνα που έγινε σε συλλογές με σύγχρονο χαρτί, της περιόδου 1800-1990 στην Ολλανδία, αποδείχθηκε ότι στα Γενικά Αρχεία της Ολλανδίας, το 1,5% του χαρτιού είναι εύθρυπτο και το 6,3% είναι εξασθενημένο και απώλεσε την αρχική του παγίότητα, το 2,2% είναι εύθρυπτο και το 4,4% απώλεσε την αρχική του παγίότητα στη Royal Library. Στη Γερμανία το 12-16% των βιβλιακών συλλογών έχουν όξινο και εύθρυπτο χαρτί. Στα 100 εκατομμύρια βιβλία, περίπου, που φυλάσσονται στις ιταλικές βιβλιοθήκες, το 30-40% του χαρτιού είναι φθαρμένο. Επίσης το 20% περίπου των βιβλίων στην Γαλλία έχουν φθαρμένο χαρτί. Στην περίπτωση της Ελλάδος δεν έχουμε εθνικό στατιστικό πίνακα φθορών του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Επιβάλλεται όμως να γίνει για λόγους δεοντολογίας και ανάγκης. Πάντως το 30-35% των βιβλίων της Εθνικής μας, μόνον, Βιβλιοθήκης είναι φθαρμένο και όξινο. Σύμφωνα με τα δεδομένα της συνάντησης των ειδικών, που συζήτησαν στη Χάγη, το 1991, το 25-50% των βιβλιακών και αρχειακών συλλογών σ' όλο τον κόσμο, δηλ. περίπου 4 δισεκατομμύρια βιβλία, είναι φθαρμένο. Έχουν χαρτί όξινο και καταστραμμένο με διάφορες μορφές φθορών. Ο αριθμός μάλιστα είναι, ενδεικτικός, καθότι, δεν υπάρχουν στατιστικοί πίνακες φθορών για όλες τις συλλογές βιβλίων παγκοσμίως.

Σε πολλά κράτη, πλην της χώρας μας, εξειδικευμένα χημικά, φυσικά, βιολογικά εργαστήρια, στα διάφορα κέντρα έρευνας και μελέτης του βιβλίου, αναπτύσσουν πολύμορφες μελέτες και έρευνες. Υπάρχουν προγράμματα με αυστηρό χρονοδιάγραμμα, που αποσκοπούν, σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο, στην εξακρίβωση των παθογόνων παραγόντων των ποικίλων φθορών του βιβλίου και του χαρτιού, στη σωστή και αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, στην κατασκευή νέας βελτιωμένης ποιότητας χαρτιού για όλες τις χρήσεις. Η UNESCO, η Commission των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς και πολλοί άλλοι διεθνείς οργανισμοί και ινστιτούτα, έχουν ευαισθητοποιηθεί αρκούντως τις τελευταίες δεκαετίες. Η "ISO" (International Standard Organisation), στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού συνέστησε μία διεθνή επιτροπή εργασίας, προεδρευόμενη από το σουηδό καθηγητή Olof Bethge, με σκοπό να συντάξει διεθνείς προδιαγραφές, πέραν των εθνικών που υπάρχουν σε πολλά κράτη, για την κατασκευή μίας νέας ποιότητας χαρτιού μακράς διάρκειας, και να εκδόσει σχετική διεθνή Norma (Information and Documentation).

Physical keeping of Documents: Paper for Documents. Specification for Permanence). Η επιτροπή συνεστήθη τον Νοέμβριο του 1989. Στόχος της επιτροπής είναι να κατασκευασθεί ένας νέος τύπος χαρτιού, που θα συστήνεται σ' όλους τους χρήστες χαρτιού, και ιδιαίτερα στους συντηρητές, βιβλιοθηκονόμους, αρχειονόμους, τυπογράφους, εκδότες, συγγραφείς, μουσεία κ.ά. Η NORMA αυτή προγραμματίστηκε να δημοσιευθεί εντός του πρώτου εξαμήνου του 1993. Ο νέος αυτός τύπος-ποιότητας χαρτιού (Permanent Paper) θα έχει μεγάλη διάρκεια ζωής, θα είναι ουδέτερο (7,5-10 PH) θα έχει μεγάλη χημική σταθερότητα και θα αντιστέκεται στις προσβολές μικροβίων. Θα κατασκευάζεται από ίνες βάμβακος, λινού και άλλων παρόμοιων υλικών, με καθαρή και χημικά σταθερή κυτταρίνη. Θα είναι 100% χημικός πολτός. Δεν θα περιέχει, πιθανώς, Azzurants optiques, που χρησιμοποιούνται για την καλή οπτική εμφάνιση, όπως επίσης και Lignine, στην οποία οφείλεται, κατά κύριο λόγο, η φωτοαποσύνθεση της κυτταρίνης του ξύλου. Το ποσοστό των μεταλλικών αλάτων θα είναι ελεγχόμενο. Θα έχει ικανή εναποθήκευση σε ανθρακικό ασβέστιο, για να έχει τη δυνατότητα αντιμετώπισης της οξύτητας. Δεν θα έχει θαμπότητα, θα κολλαρίζεται με ουδέτερη κόλλα, για να έχει την απαιτούμενη παγιότητα και ελαστικότητα.

Πολλά κράτη ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση της επιτροπής εργασίας του ISO και ορισμένα επεράτωσαν το έργο τους από καιρό. Ήδη, στη συνάντηση της Χάγης ορισμένα κράτη παρουσίασαν τα αποτελέσματα των ερευνών και εργασιών τους.

Μία άλλη μέριμνα της επιτροπής εργασίας του ISO είναι να συνταχθούν προδιαγραφές (Norma), με τον τίτλο: 1) Writting materials for permanent records, 2) Requirement document storage, 3) Recommendation for binding materials and binding practices. Η Δανία, κατά τη διάρκεια των εργασιών της συνάντησης της Χάγης πρότεινε να συμπεριληφθεί στο ψήφισμα της συνάντησης και η πρόταση για τη σύνταξη προδιαγραφών και η διεθνής, από κοινού, μελέτη για το χαρτί από ανακύκλωση. Η πρόταση δεν έγινε δεκτή. Όλα, όμως, τα μέλη συμφώνησαν στην αναγκαιότητα της κατασκευής και της χρήσης του ανακυκλωμένου χαρτιού, στην εξεύρεση μέσων και μεθόδων για την καλύτερευση της ποιότητάς του, ώστε να αξιοποιούνται όλα τα είδη χαρτιού και με προσθήκη μάλιστα νέων ινών, από καθαρή κυτταρίνη, να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για χαρτί εκτύπωσης καλής ποιότητας. Ήδη, όπως ανέφεραν οι εκπρόσωποι, στη Δανία το 60% της εθνικής παραγωγής χαρτιού είναι ανακυκλωμένο, στη Γερμανία το 40% και στην Αγγλία το 25-30%. Το θέμα τίθεται σήμερα επιτακτικότερα, διότι θα συμβάλει και στην οικολογική πολιτική της Ευρώπης και του κόσμου ολόκληρου, αφού θα χρησιμοποιούνται λιγότερες πρώτες ύλες (ξύλο), και δεν θα καταστρέφονται τα δάση. Τέλος, κάθε κράτος μπορεί να έχει τις δικές του προδιαγραφές για την κατασκευή Permanent Paper, εντός του κόλπου της CEN (Centre Europien de Normalisation). Πρέπει όμως τούτο, δηλ. το CEN, να ενταχθεί στη συνέχεια στο πλαίσιο των προδιαγραφών του ISO. Σε ορισμένα κράτη επικρατεί η γνώμη, λόγω του υψηλού κόστους κατασκευής, να συνταχθούν δύο κατηγορίες προδιαγραφών Permanent Paper α) για χαρτί εκτυπώσεων βιβλίων και αρχείου και β) για ευτελείς εκδόσεις και εφημερίδες.

Στο πλαίσιο των προσπαθειών να ευαισθητοποιηθεί το αρμόδιο και υπεύθυνο κοινό των βιβλιοθηκαρίων, αρχειονόμων, τυπογράφων, εκδοτών και συγγραφέων στη χρήση του Permanent paper, η Commission των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (DGX Διεύθυνση) σε συνεργασία με την European Foundation for Library Cooperation (EFLIC) έχει προωθήσει μία έκδοση που κυκλοφόρησε τον Μάιο του 1993: ένα κατάλογο δηλ. κατασκευαστών, προμηθευτών και εμπόρων Permanent Paper, σε 21 χώρες της Ευρώπης, με τις αντίστοιχες διευθύνσεις τους. Επειδή η έκδοση είναι περιορισμένου αριθμού οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στη διεύθυνση: European Fondation for Library Cooperation (EFLIC), 17 Chemin des vieux amis, B-1380 Lasne (Bruxelles) Belgique, τηλ. 32.2. 6334311 και FAX 32. 2. 63354428.

Στην Ελλάδα, δυστυχώς, δεν κατασκευάζεται ούτε Acid Free χαρτί (εισάγεται όμως), αλλά ούτε γινόντουσαν έρευνες και μελέτες μέχρι πρόσφατα. Η ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων (ΕΛΟΤ-Ελληνικός Οργανισμός Τυποποιήσεως και αρμόδια εργασιακή ομάδα) έγινε με τις προσπάθειες του υπογράφοντος το παρόν άρθρο, αφού ο ίδιος δεσμεύτηκε όπως και οι λοιποί εκπρόσωποι των κρατών-μελών της ΕΟΚ, από το ψήφισμα της Χάγης τον Δεκέμβριο του 1991. Ήδη οι εργασίες προχωρούν, υπο την εποπτεία της κας Ειρήνης Κυπριωτάκη, χημικού, διευθύντριας παραγωγής της SOFTEX (Αθηναϊκή Χαρτοποιία) και του αναπληρωτού αυτής Κ. Μπατιστάτου, χημικού της ίδιας χαρτοβιομηχανίας στα πλαίσια των υπευθυνοτήτων του ΕΛΟΤ. Η πρώτη έκθεση των εργασιών έχει ήδη υποβληθεί στον ΕΛΟΤ. Απαιτούνται, όμως, να γίνουν πολλά ακόμη, μέχρι ότου αποπερατωθούν οι εργασίες και να υποβληθούν, επισήμως, τα πορίσματα και οι σχετικές εθνικές προδιαγραφές στην ISO, μέσω του ΕΛΟΤ.

B. Πελτίκογλου

MASS DEACIDIFICATION

Διεθνείς προσπάθειες για την αντιμετώπιση του φαινομένου της οξύτητας του χαρτιού (Acidity of Paper).

Σήμερα, παράλληλα με τις προσπάθειες που γίνονται για την κατασκευή του Permanent Paper -χαρτιού μακράς διάρκειας-, καταβάλλονται και προσπάθειες έντονες και σε βάθος, για τη μαζική αντιμετώπιση του φαινομένου της Acidity.

Στόχος των ειδικών επιστημόνων-ερευνητών στα διάφορα εργαστήρια του κόσμου, είναι η διαπίστωση και στη συνέχεια η καθιέρωση της πιο αποτελεσματικής και κοινά αποδεκτής μεθόδου μαζικής αποξίνωσης χαρτιού (mass deacidification), μεταξύ των πολλών που εφαρμόζονται σήμερα παγκοσμίως. Πολλές έρευνες γίνονται στη Γαλλία, ΗΠΑ και Καναδά. Οι προσπάθειες προσανατολίζονται, κατά πρώτον, στη λεπτομερή μελέτη των αιτίων αποσύνθεσης και φθοράς του χαρτιού διαφόρων ποιτήτων, εκτεθειμένων στην ατμοσφαιρική μόλυνση, με σκοπό να αντιμετωπίσουν, κατά τον πιο κατηγορηματικό τρόπο, την οξύτητα του χαρτιού στη διάρκεια του χρόνου. Ενδιαφέρονται, επίσης, για τη σταθερότητα των διαφόρων συνθέτων, που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή του σύγχρονου χαρτιού, της τυπογραφικής μελάνης και της μελάνης γραφής.

Το σύγχρονο χαρτί, κυρίως αυτό που κατασκευάζεται από μηχανικό πολτό και περιέχει πολλή Λιγνίνη, είναι από την κατασκευή του όξινο, σε σχέση με αυτό, που κατασκευάζεται από χημικό πολτό, που είναι ανθεκτικότερο και εν ολίγοις καθαρότερο. Στα χαρτιά, που κατασκευάζονταν από το 19ο αιώνα και εξής υπάρχει Στύψη και Κολοφώνιον, συστατικά που χρησιμοποιούνταν για το κολλάρισμα του χαρτιού, για την μεγαλύτερη απορροφητικότητα της μελάνης. Τα συστατικά αυτά προκαλούν οξύτητα στο χαρτί με την πάροδο του χρόνου και τη μεσολάβηση πολλών χημικών διαδικασιών. Τη διαδικασία της Acidity, ήδη από το 19ο αιώνα εμελέτησαν οι διάφοροι επιστήμονες, και μάλιστα οι Faraday, Colvert και Letbely.

Οι ερευνητές-επιστήμονες μεταξύ άλλων προσπαθούν να βρουν τα κατάλληλα χημικά πρόσθετα, όπως τα ενδεδειγμένα αλκαλικά άλατα (Sels Basic Terreux) ώστε να διαπιστώσουν το συμβατό αυτών με τα διάφορα υλικά του βιβλίου, όπως το χαρτί, το δέρμα, τις κόλλες, τα μελάνια κ.ά. καθώς επίσης και να μελετήσουν το φαινόμενο της επανοξίνωσης (Reacidification) του χαρτιού, με την πάροδο του χρόνου.

Από τις προσπάθειες ερευνητών και μελετητών, βαθμιαία έχουμε όλο και περισσότερα θετικά αποτελέσματα και πορίσματα. Προσπάθειες καταβάλλονται στο πλαίσιο του διεθνούς προγράμματος STEP (Science et Technologie pour la Protection de l' Environnement) όπου συνεργάζονται τέσσερις οργανισμοί: Nederlandse Organisatie Voor Toegpost (TNO), Ολλανδία, Centre de Recherches sur la Conservation des Documents Graphiques (CRCDG), Γαλλία, και δύο σουηδικοί: Swedish Pulp and Paper Research Institute (STFI) και το Πανεπιστήμιο του Gøteborg (CTH).

Οι παραπάνω προσπάθειες άρχισαν το 1991 με αυστηρό χρονοδιάγραμμα τριών ετών. Έχουν δε ως σκοπό και αντικείμενο μελέτης και έρευνας α) τη διατύπωση "αρχών" για μια καλή και σωστή εναποθήκευση του βιβλιακού και αρχειακού υλικού (Stockage) και β) την υπόδειξη της καταλληλότερης μεθόδου αποξίνωσης των βιβλίων (Mass Deacidification). Παρόμοιες προσπάθειες γίνονται και στο Battelle Institute στη Φραγκφούρτη. Έμμεσος σκοπός είναι και η απλούστευση της μεθόδου Mass Deacidification και η ελάττωση του κόστους εφαρμογής της. Γιατί η μέθοδος μαζικής αποξίνωσης απαιτεί μεγάλες και, εν πολλοίς, πολύπλοκες εγκαταστάσεις.

Το θέμα της αποξίνωσης του χαρτιού και οι μέθοδοι μαζικής αποξίνωσης των βιβλίων ήταν από τα βασικά θέματα της συνάντησης των ειδικών ερευνητών, επιστημόνων και συντηρητών των χωρών-μελών της ΕΟΚ στη Χάγη, τον Δεκέμβριο του 1991, όπου την Ελλάδα, όπως γράψαμε πριν, εκπροσώπησε ο υπογράφων το παρόν με την ιδιότητα του Προϊσταμένου της Υπηρεσίας Συντηρήσεως Αποκαταστάσεως και Μικροφωτογραφήσεως της Εθνικής βιβλιοθήκης της Ελλάδος.

Στα πλαίσια των διεθνών συλλογικών ερευνών του προγράμματος STEP, οι ερευνητές εστιάζουν την προσοχή και το ενδιαφέρον τους σε τρεις μόνον σήμερα μεθόδους μαζικής αποξίνωσης, συγκεκριμένως στις: α) Μέθοδο που εφάρμοσε το 1977 ο Richard Smith, της αμερικανικής εταιρίας Weit' O, και που χρησιμοποιεί ως αποξινωτικό υλικό το Carbonate de methyle magnesium, το οποίο, εναποθηκεύόμενο στις ίνες του χαρτιού, συναντιδρώντας με την ατμόσφαιρα, σχηματίζει ένα μίγμα αλάτων, τα οποία ουδετεροποιούν τα οξέα που υπάρχουν μέσα στο χαρτί και προσδίδουν μία εφεδρεία αλκαλική β) Μέθοδο που ανακάλυψαν οι J. Williams και G. Kelly το 1970, και η οποία αναπτύχθηκε από την αμερικανική εταιρία Akzo Chemicals. Χρησιμοποιεί το Diethyl de Zinc. Είναι η γνωστή ως μέθοδος DEZ. Το Diethyl de Zinc αντιδρά με τα διάφορα οξέα, που υπάρχουν στις ίνες του χαρτιού, κυρίως το θειϊκό και οξικό οξύ, και τα μετατρέπει σε θειικά και οξικά άλατα, τα οποία είναι ουδέτερα και όχι πτητικά και ελευθερώνεται συγχρόνως αιθάνιο. Αντιδρά, επίσης με το νερό και παράγεται αιθάνιο και οξειδίο του ψευδαργύρου, το οποίο παρέχει στις ίνες της κυτταρίνης του χαρτιού μια εφεδρεία αλκαλική, μέχρι 1,5% του οξειδίου του ψευδαργύρου, και γ) Μέθοδο

που χρησιμοποιεί το Butoxytriglycolate de Magnesium. Η μέθοδος ανεπτύχθηκε από την αμερικανική εταιρία LITCHO-FMC. Όλες αυτές οι μέθοδοι έχουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους. Καμία σήμερα δεν μπορεί να θεωρηθεί η αποτελεσματικότερη για μαζική αποξίνωση των βιβλίων και του χαρτιού.

Τέλος, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι οι προσπάθειες των ερευνητών στρέφονται, επίσης, και προς τη μελέτη και βελτίωση των συστατικών και πρόσθετων που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή της σύγχρονης μελάνης, γραφής και τυπογραφίας, το συμβατό αυτών με το νέο τύπου χαρτιού, Permanent Paper. Προσπαθούν να βρουν μια νέα ανεξίτηλη μελάνη και μη διαλυτή. Ερευνες γίνονται πάνω στα γνωστά, διεθνώς, μελάνια όπως της Pelikan, της Parker, και της Waterman, με χρήση διαφόρων σταθεροποιητικών υγρών και διαλυμάτων.

B. Πελτίκογλου

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Ο εντοπισμός των οπτικοακουστικών αρχείων στη χώρα μας ξεκίνησε από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους για πρώτη φορά το 1991.

Η προσπάθεια αυτή αφορούσε κυρίως στην επισήμανση φωτογραφικού υλικού (φωτογραφίες, λευκώματα και επιπλέον φωτογραφικές μηχανές) στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Τα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας θα δημοσιευτούν στο επόμενο τεύχος των ΓΑΚ.

Απώτερος στόχος, όταν ολοκληρωθεί το έργο της επισήμανσης είναι η σύνταξη ενός εθνικού οδηγού φωτογραφικών αρχείων.

Μια νέα προσπάθεια εντοπισμού κινηματογραφικών ταινιών και βιντεοταινιών στο δημόσιο και ιδιωτικό χώρο ανέλαβε η ΕΡΤ ΑΕ ως μέλος των MAP TV (Memory Archives Programmes) σε συνεργασία με τα ΓΑΚ.

Το έργο αυτό θα καταλήξει στην εκπόνηση ενός Εθνικού Οδηγού κινηματογραφικών ταινιών και βιντεοταινιών, το οποίο θα κατατεθεί στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Αρχείων που θα λειτουργήσει περίπου στο τέλος του 1994 στο Στρασβούργο.

Η MAP TV είναι μια ευρωπαϊκή ένωση που έχει σκοπό τη χρησιμοποίηση οπτικοακουστικού αρχειακού υλικού από όλες τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την επαναδημιουργία επιδοτούμενων προγραμμάτων συμπαγωγής, που θα οδηγήσουν σε μια καλύτερη κατανόηση του κοινού ευρωπαϊκού παρελθόντος και της οπτικοακουστικής κληρονομιάς.

Αυτή τη στιγμή έχει πάνω από 120 μέλη (κρατικοί και ιδιωτικοί ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί, παραγωγοί) που αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό δίκτυο συμπαγωγών μέσα στην Ένωση.

Στέλλα Νταβαρούκα

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στα πλαίσια της κατάρτισης προγραμμάτων αρχειακής εκπαίδευσης, συνεχίζουν και φέτος τη διοργάνωση σεμιναρίων γύρω από θέματα οργάνωσης και διαχείρισης αρχείων.

Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε πέρυσι με τη διεξαγωγή του διήμερου (19, 20 Νοεμβρίου 1992) σεμιναρίου εκπαίδευσης των Υπαλλήλων-Συνδέσμων Υπουργείων και Οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα με τα ΓΑΚ, στο Αμφιθέατρο του Νοσοκομείου "ΕΛ.ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ". Το σεμινάριο παρακολούθησαν περισσότεροι από 120 υπάλληλοι διαφόρων φορέων. Το κύριο βάρος των εισηγήσεων δόθηκε στην αποσαφήνιση του ρόλου τους στα πλαίσια της διεκπεραίωσης των αρχειακών εργασιών, σε θέματα εκκαθάρισης αρχείων, πληροφορικής και γενικότερης αξιοποίησης των αρχείων.

Στις 1 και 2 Απριλίου του 1993, σε συνεργασία με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, οργανώθηκε σεμινάριο για τους υπαλλήλους της Τράπεζας. Αντικείμενο συζήτησης ήταν τόσο η υφιστάμενη σήμερα κατάσταση των αρχείων της ΕΤΕ και η λογική του εκσυγχρονισμού τους, όσο και ειδικότερα θέματα που αφορούσαν στους τύπους του αρχειακού υλικού και στις μορφές αρχειοθέτησής του, στη δημιουργία Ειδικών Αρχείων Τραπεζών καθώς και στη συμβολή των τραπεζικών αρχείων στην ιστοριογραφία της οικονομικής ιστορίας.

Τα ΓΑΚ με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης/Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης συνεργάστηκαν για την διεξαγωγή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος με θέμα: "Οργάνωση και διαχείριση αρχείων Δημοσίων Υπηρεσιών". Το πρόγραμμα διήρκεσε από τις 17-22 Οκτωβρίου και από τις 31-5 Νοεμβρίου 1993. Τα θέματα που αναλύθηκαν ήταν γύρω από τα προβλήματα της Οργάνωσης Γραμματειών, της μηχανοργάνωσης Δημοσίων Υπηρεσιών, τις εκκαθαρίσεις αρχείων, την οργάνωση Κέντρων Τεκμηρίωσης, τη σημασία των δημοσίων αρχείων, των πράξεων της Διοίκησης, την πρόσβαση στα αρχεία και την Ιστορία της Διοίκησης και των Θεσμών.

Από τον Οκτώβριο και μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου 1993 διεξάγεται στο Ίδρυμα Γουλανδρή-Χόρν, με την επιστημονική επιμέλεια των ΓΑΚ, σεμινάριο πάνω σε θέματα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Βιβλιολογίας.

Όσον αφορά την Αρχειονομία, οι θεματικές ενότητες που περιλαμβάνονται αφορούν, εκτός από τη χάραξη κάποιων γενικών κατευθύνσεων, στις μορφές των αρχείων (αρχεία δημόσια, ιδιωτικά, οπτικοακουστικά, αρχιτεκτονικά, αρχεία επιχειρήσεων και Τραπεζών), στις ειδικές κατηγορίες αρχείων (αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών, Αρχεία Ναυτικού), στη σχετική νομοθεσία, στις στρατηγικές για τις προσκτήσεις αρχείων, στις ταξινομήσεις αρχείων και στα εργαλεία έρευνας, στην Ιστορία της Διοίκησης και των Θεσμών, στα αρχεία ξένων διοικήσεων (βενετικής, Αγγλικής, Οθωμανικής), στα εκκλησιαστικά αρχεία, στα θέματα συντήρησης αρχείων και εξοπλισμού κτηρίων, στη χρήση της Πληροφορικής στα αρχεία καθώς και μία σειρά μαθημάτων πάνω στην Ελληνική, Λατινική και Οθωμανική Παλαιογραφία.

Τα προγράμματα επιμόρφωσης θα συνεχισθούν με τους ίδιους ρυθμούς και κατά τη διάρκεια του 1994, ενώ παράλληλα θα γίνει η έκδοση αντίστοιχων εγχειριδίων. Όσοι ενδιαφέρονται είτε να τα παρακολουθήσουν είτε να συνεργασθούν για την έκδοση των εγχειριδίων, μπορούν να επικοινωνούν στο τηλέφωνο 3230239, 3219935.

Αμαλία Παππά-Καραπιδάκη, Γ. Α. Κ. / Κ. Υ.

ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ

Διεθνές Συνέδριο "Gli archivi per la storia dell' Architettura" (Τα αρχεία για την ιστορία της Αρχιτεκτονικής) Ιταλία, Reggio nell' Emilia, 4-8 Οκτωβρίου 1993

Στις αρχές Οκτωβρίου και με καθυστέρηση ενός και πλέον χρόνου πραγματοποιήθηκε στο Reggio - Emilia της Ιταλίας διεθνές συνέδριο για τα αρχεία και τη συμβολή τους στην ιστορία της αρχιτεκτονικής υπό την αιγίδα του ιταλικού υπουργείου Πολιτισμού και με τη συμμετοχή ιταλών και ξένων αρχειακών, αρχιτεκτόνων και ιστορικών της αρχιτεκτονικής. Οι εργασίες του συνεδρίου συνέπεσαν με τον εορτασμό των εκατό χρόνων από την ίδρυση του Κρατικού Αρχείου του Reggio Emilia και πλαισιώθηκαν από έκθεση σχεδίων της συλλογής του ιταλού αρχιτέκτονα του 19ου αιώνα Carlo Zucchi, η οποία φυλάσσεται στο Αρχείο του Reggio και περιλαμβάνει πλήθος τεκμηρίων σχετικά με την πολυετή επαγγελματική δραστηριότητα του αρχιτέκτονα στο Μπουένος Αιρες και το Μοντεβιδέο (1828-1845). Οι σύνεδροι είχαν επιπλέον την ευκαιρία να επισκεφθούν τη μεγάλη έκθεση για την αρχιτεκτονική στις ιταλικές αποικίες από τα μέσα του περασμένου αιώνα έως το 1945, η οποία πραγματοποιήθηκε στη γειτονική Μπολόνια, στον εντυπωσιακό εκθεσιακό χώρο της Fiera.

Ηδη από τις πρώτες εισηγήσεις έγιναν σαφείς οι στόχοι του συνεδρίου και διαφάνηκαν τα προβλήματα που επρόκειτο να συζητηθούν σε όλη τη διάρκεια των εργασιών (Salvatore Mastruzzi, La politica dell' Amministrazione archivistica per gli archivi dell' architettura και Franco Borsi, Architettura e archivi: temi e interrogativi). Ως βασικοί στόχοι του συνεδρίου ορίστηκαν :

α. Η παρουσίαση αρχείων σχετικών με την αρχιτεκτονική και το τοπίο, με έμφαση στα ιδιωτικά αρχεία αρχιτεκτόνων και τεχνικών εταιρειών.

β. Η προβολή της συμβολής των αρχείων της αρχιτεκτονικής σε θέματα αναστήλωσης κτηρίων και γενικότερα εργασιών συντηρήσης.

γ. Η ενημέρωση των συνέδρων για την πορεία των αρχειακών εργασιών σχετικά με τα αρχεία της αρχιτεκτονικής στις αρχειακές Υπηρεσίες άλλων χωρών.

Η παρουσίαση πολυάριθμων αρχείων και συλλογών από τους ιταλούς συναδέλφους κάλυψε επαρκώς τη χρονική περίοδο από τον 16ο αιώνα έως τα μέσα του 20ού αιώνα. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις ανακοινώσεις των: Daniela Ferrari, I cabrei come fonti per la storia dell' architettura. Il caso mantovano (παρουσιάστηκαν κατάστιχα του Αρχείου της Μάντοβας, στα οποία περιγράφεται και απεικονίζεται αναλυτικά η αγροτική ιδιοκτησία των Gonzaga με όλα της τα κτίσματα στην ύπαιθρο της Μάντοβας), Paolo Brandinelli, Archivi fotografici di architettura (παραδείγματα

παραποίησης ή επιλεκτικής παρουσίασης κτηρίων, μνημείων κλπ. μέσα από φωτογραφίες επαγγελματιών φωτογράφων), Antonella Greco, *I cantieri romani negli anni Trenta nelle carte degli architetti e degli artisti* (η συμβολή των προσωπικών αρχείων ιταλών καλλιτεχνών και αρχιτεκτόνων του Μεσοπολέμου στην αποκάλυψη άγνωστων μέχρι σήμερα τοιχογραφιών και ψηφιδωτών σε δημόσια κτήρια του προαστίου της Ρώμης EUR, το οποίο αποτελεί τη σημαντικότερη πολεοδομική παρέμβαση του Μουσολίνι στη Ρώμη).

Από τις πιο ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις σχετικά με θέματα συντήρησης και αναστήλωσης υπήρξε αυτή του Gehum Tabak (Istituto Centrale per il restauro της Ρώμης) για την αποκατάσταση των χρωματισμών στις προσόψεις των palazzi της Ρώμης βάσει πληροφοριών που αντλούνται από τις καταγραφές ημερησίων εξόδων πολυάριθμων αρχιτεκνιτών του 17ου, 18ου και 19ου αιώνα (*L' arte del colorire le facciate degli edifici romani nei documenti d' archivio, sec. XVII - XIX*).

Η συμμετοχή των ξένων συνέδρων υπήρξε αντιπροσωπευτική των τάσεων που κυριαρχούν αυτή τη στιγμή στη διεθνή αρχεϊακή κοινότητα για την επίλυση προβλημάτων που σχετίζονται με την εποπτεία, την επισήμανση, την εκκαθάριση, την ευρετηρίαση και τη σωστή φύλαξη των αρχείων αρχιτεκτονικών σχεδίων και τεχνικών μελετών. Η εμπειρία των Καναδών στην ευρετηρίαση των αρχιτεκτονικών σχεδίων μέσω Η/Υ θα αποδειχθεί πολύτιμη, όταν ολοκληρωθεί η σύνταξη των σχετικών δελτίων (Louis Cardinal, *La description des dessins architecturaux aux Archives nationales du Canada*), ενώ ο προβληματισμός τους περί κριτηρίων επιλογής και εκκαθάρισης των αρχείων των τεχνικών εταιρειών μπορεί να επεκταθεί, οπωσδήποτε με κάποιες τροποποιήσεις, και στα αρχεία σχεδίων που απόκεινται στις δημόσιες υπηρεσίες (Nicholas Olsberg, *Volume, Scale and Unpredictability: Problems related to Archives of Contemporary Architectural Firms*). Ο Adri Duivesteijn παρουσίασε το νέο υψηλών προδιαγραφών κτήριο του Ολλανδικού Αρχιτεκτονικού Ινστιτούτου στο Ρότερνταμ, στο οποίο συγκεντρώνεται υλικό από αγορές και δωρεές με κριτήριο την αντιπροσωπευτικότητα των τάσεων της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Η γράφουσα (*Gli archivi architettonici in Grecia: Esperanza e prospettive*) αναφέρθηκε στις προσπάθειες των Γενικών Αρχείων του Κράτους για επισήμανση των χαρτογραφικών αρχείων του δημόσιου τομέα, στα τεκμήρια που ήδη διαθέτουν τα ΓΑΚ/Κ.Υ. και οι περιφερειακές υπηρεσίες, στις πρόσφατες εργασίες ευρετηρίασης του Αρχείου της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών του ΥΠΕΠΘ (1898-1986) και του Αρχείου του τμήματος Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών Ν. Λακωνίας (1927-1956), από τις Κατερίνα Κυριακού και Καλλιόπη Γαβαλά αντίστοιχα. Αναφερθήκαμε, τέλος, σε όλες τις κατά καιρούς προσπάθειες (εκθέσεις, έκδοση περιοδικών εντύπων κλπ.) που είχαν ως στόχο την ευαισθητοποίηση των ερευνητών και της κοινής γνώμης απέναντι σ' αυτήν την ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και ευπαθή κατηγορία αρχεϊακού υλικού καθώς και την ουσιαστική αξιοποίησή του. Είχαμε την ευκαιρία να ενημερωθούμε για τις επίμονες προσπάθειες του ουγγρικού κράτους ώστε με αγορές από το εξωτερικό να συμπληρωθεί η απαραίτητη τεκμηρίωση (χάρτες, γκραβούρες, σχέδια, φωτογραφίες, πρωτότυπα ή αντίγραφα έργων που φυλάσσονται σε συλλογές, αρχεία ή μουσεία του εξωτερικού) για την ανάπλαση ολόκληρων περιοχών της Βουδαπέστης, όπου οι επεμβάσεις και οι κατεδαφίσεις έχουν σχεδόν εξαφανίσει τα ίχνη του παρελθόντος (Andras Hadik, *The Hungarian Museum of Architecture*). Με ανάλογες μεθόδους επιχειρεί και το Λουξεμβούργο να συστήσει ένα ξεχωριστό τμήμα χαρτών και σχεδίων του Μεγάλου Δουκάτου (Guy May, *Les sources aux cartes et plans d' architecture au Grand-Douche de Luxembourg*). Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον αναμενόταν η εισήγηση του Arnaud Ramiere de Fontanier, ο οποίος επρόκειτο να παρουσιάσει τη δραστηριότητα της ομάδας εργασίας του CIA για τα αρχεία της αρχιτεκτονικής και η οποία τελικά δεν πραγματοποιήθηκε. Μεταξύ των ομιλητών αισθητή ήταν η απουσία των ιστορικών της αρχιτεκτονικής, με αποτέλεσμα να μην θιγούν, τουλάχιστον από καθέδρας, θεωρητικά ζητήματα. Από τις χαρακτηριστικές εξαιρέσεις υπήρξε η εισήγηση του Jorge Francisco Liernur, *La arquitectura contemporanea y problemas de la "transculturacion" en el mundo moderno* σχετικά με τη σύγχρονη αρχιτεκτονική στην Αργεντινή και την εφαρμογή των αρχών του μοντέρνου κινήματος και πιο πρόσφατων ακόμη τάσεων σε μια χώρα με ιδιότυπη κοινωνική σύνθεση.

Από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αρχεϊακοί και ερευνητές της ιστορίας της αρχιτεκτονικής είναι η διασπορά του υλικού (σχέδια, φωτογραφίες, μακέτες κλπ.) σε δημόσιες Υπηρεσίες, Κέντρα ή Ινστιτούτα για τη μελέτη της αρχιτεκτονικής, ιδιωτικά αρχεία, συλλογές μουσείων ή περιφερειακών φορέων και η μικρή, προς το παρόν, δυνατότητα χαρτογράφησης όλων αυτών των αρχείων. Διαπιστώθηκε η ανάγκη σωστής φύλαξης και συντήρησης των σχεδίων και η μερική αδυναμία ακόμη και ισχυρών οικονομικά χωρών να ανταποκριθούν, γιατί ο μεγάλος όγκος του υλικού απαιτεί άρτια κτήρια και προηγμένης τεχνολογίας εξοπλισμό. Η ίδρυση σε κάθε κράτος ενός φορέα με αρμοδιότητα τη συγκέντρωση των αρχείων των αρχιτεκτόνων κατά το πρότυπο του *Archive d' Architecture Moderne* των Βρυξελλών θα έδινε πιθανόν λύση όσον αφορά κυρίως τα ιδιωτικά αρχεία, στα οποία, άλλωστε, επικεντρώθηκε το ενδιαφέρον της πλειοψηφίας των ομιλητών. Όσον αφορά τα αρχεία σχεδίων που απόκεινται σε Δημόσιες Υπηρεσίες, η σιωπή των συνέδρων, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, θα πρέπει να δικαιολογηθεί, αν ληφθεί υπόψη πόσο πρόσφατος σχετικά είναι ο προβληματισμός της αρχεϊακής οικογένειας για τα αρχεία των σχεδίων και πόσο δαπανηρή αποδεικνύεται συχνά η επιχείρηση διάσωσης, φύλαξης και προβολής τους. Θετική προς την πλευρά αυτή θα θεωρούσαμε την πρόταση του καθ. Borsi για ενίσχυση και κατάλληλη προβολή του θεσμού της

παρακαταθήκης. Με κατάλληλους χειρισμούς τα Κρατικά Αρχεία θα μπορούσαν να συγκροτήσουν συλλογές διόλου ευκαταφρόνητες, οι οποίες τουλάχιστον θα διευκόλυναν την έρευνα των ιστορικών της αρχιτεκτονικής, και θα αποτελούσαν έναν πυρήνα που θα μπορούσε να διευρυνθεί στο μέλλον με δωρεές και με συστηματικές αγορές. Η κοινοτική νομοθεσία περί διακίνησης πολιτιστικών αγαθών ίσως αποδειχθεί μια καλή αφορμή, για να συνταχθούν από τις Αρχαιακές Υπηρεσίες οι πρώτοι οδηγοί των αρχείων χαρτών και σχεδίων και για να κινητοποιηθούν πιο συστηματικά και σε επίπεδο συνεργασίας διαφόρων φορέων όλοι όσοι ενδιαφέρονται για τη διάσωση και προβολή αυτής της κατηγορίας αρχειακών τεκμηρίων.

Κατερίνα Κυριακού/ΓΑΚ Κ.Υ.

Συνέδριο του Διεθνούς Ινστιτούτου Εργατικής Ιστορίας του Αμστερνταμ, Κοπενχάγη Σεπτέμβριος 1993

Στο τέλος του Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε στην Κοπενχάγη το συνέδριο και η γενική συνέλευση του Διεθνούς Ινστιτούτου Εργατικής Ιστορίας του Αμστερνταμ (IALHI). Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο ιστορικό κτήριο της σοσιαλδημοκρατικής δανικής συνδικαλιστικής οργάνωσης όπου στεγάζεται το εργατικό μουσείο. Ένα από τα κυριότερα θέματα του συνεδρίου υπήρξε η επιχείρηση διάσωσης των σοβιετικών αρχείων που απασχολεί εξαιρετικά το Ινστιτούτο. Περίπου τριάντα σύνεδροι είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τις εργασίες που έγιναν στο χώρο του νέου κέντρου της συνομοσπονδίας όπου βρίσκεται επίσης ένα θαυμάσιο αρχείο και βιβλιοθήκη.

Θυμίζουμε πως το IALHI είχε διοργανώσει πέρσι το πρώτο διεθνές συνέδριο για την ιστορία των ταμείων υγείας στο Παρίσι. Το Ινστιτούτο του Άμστερνταμ έχει αναπτύξει μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ερευνητική και διασσωστική δραστηριότητα που είναι πολύ περιορισμένα γνωστή στην χώρα μας. Ελπίζουμε το 1996 το συνέδριο του IALHI να πραγματοποιηθεί στην Αθήνα.

A. Κράους

3ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο της "European Association for Banking History" για τα Αρχεία των Τραπεζών (Λουξεμβούργο, 17-18 Ιουνίου 1993)

Τα δύο πρώτα συνέδρια της European Association for Banking History (EABH) σχετικά με τα Αρχεία των Τραπεζών πραγματοποιήθηκαν το 1991 στο Παρίσι και το 1992 στο Μιλάνο. Στις συναντήσεις αυτές οι ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν, όπως και οι συζητήσεις που διεξήχθησαν μεταξύ των συνέδρων, περιστράφηκαν γύρω από την κατάσταση των τραπεζικών αρχείων στην δυτική Ευρώπη και τις δυνατότητες οργάνωσής τους.

Το τρίτο ευρωπαϊκό συνέδριο της EABH για τα Αρχεία των Τραπεζών, πραγματοποιήθηκε στις 17 και 18 Ιουνίου του τρέχοντος έτους, στο Λουξεμβούργο, με διοργανωτές την Banque de Luxemburg και τη Deutsche Bank (Luxemburg). Το θέμα του συνεδρίου ήταν: "Προτεραιότητες στα Αρχεία των Τραπεζών". Στο συνέδριο αυτό έλαβε μέρος η υπογράφουσα ως εκπρόσωπος του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας.

Μετά το καλωσόρισμα του οικοδεσπότη, Ekkerhard Storck της Deutsche Bank (Luxemburg) και τη σύντομη εναρκτήρια ομιλία του Manfred Pohl, προέδρου της EABH, τον λόγο πήραν οι Nigel Wratten της Clerical and Medical Investment Group και ο Roger Nougaret του Credit Lyonnais οι οποίοι ανέπτυξαν το πρώτο θέμα που ήταν "Κλειδιά για την τεκμηρίωση" (Key Documentation). Οι ανακοινώσεις κινήθηκαν γύρω από την εξής προβληματική: Ποιές αρχειακές σειρές είναι εντελώς απαραίτητες να διαφυλαχθούν και σε ποιές απ' αυτές πρέπει να δίνεται προτεραιότητα για τη διάσωση, διατήρηση, συντήρηση και καταλογογράφηση τους σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

Η υπογράφουσα και ο John Booker της Lloyds Bank ασχολήθηκαν με το δεύτερο θέμα που ήταν "Τα διάφορα εργαλεία έρευνας", τα διάφορα δηλαδή βοηθητικά μέσα πρόσβασης στις πηγές (Finding Aids). Το ερώτημα που τέθηκε ήταν ποιά θα πρέπει να είναι η πολιτική του αρχειονόμου των τραπεζικών αρχείων σχετικά με τις μικρές συλλογές, όταν δηλ. το αρχειακό υλικό είναι περιορισμένης έκτασης. Αν πρέπει τότε ο αρχειονόμος να συντάσσει γενικούς καταλόγους ή αναλυτικά ευρετήρια των αρχειακών σειρών. Και δεύτερον, με ποιά κριτήρια πρέπει να αξιολογεί ο αρχειονόμος το υλικό που φθάνει στα χέρια του, με βάση τη χρηματική, τη νομική ή την ιστορική αξία της σειράς.

Το τρίτο κατά σειρά θέμα ήταν "Οι χρήστες" (Users). Το πρόβλημα που ανέπτυξαν η Gabriele Teichmann της Sal. Oppenheim jr και Cie και η Tuula salo της Union Bank of Finland ήταν ότι εκτός από την τράπεζα, από την οποία προέρχεται το αρχείο που είναι και ο κύριος χρήστης του αρχειακού υλικού, υπήρχαν συνήθως αρκετοί εξωτερικοί χρήστες οι οποίοι έχουν δυνατότητα πρόσβασης στα τραπεζικά ιστορικά τεκμήρια.

Τίθεται λοιπόν το ζήτημα αν θα πρέπει ο αρχειονόμος να καθορίσει προτιμήσεις ανάμεσα στις διάφορες κατηγορίες των χρηστών. Να καθορίσει δηλαδή αν κάποιοι χρήστες έχουν προτεραιότητα στην πρόσβαση ή αν θα πρέπει να παρέχει πληρέστερη ενημέρωση σε ορισμένους από αυτούς σχετικά με το υλικό. Η συζήτηση που ακολούθησε κατέληξε γενικά στο συμπέρασμα ότι ο αρχειονόμος οφείλει να ενημερώνει κατά προτεραιότητα την ίδια την Τράπεζα και τους ιστορικούς ερευνητές, ενώ θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα φειδωλός στους δημοσιογράφους.

Το τέταρτο θέμα, αναφερόταν στο "Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης" (Emergency Planning) και στην ετοιμότητα άμεσης επέμβασης που θα πρέπει να έχει ένα αρχείο. Το θέμα παρουσίασαν ο Wolf Buchmann του "Bundesarchiv Koblenz" και η Daniele Neirick των Γαλλικών Κρατικών Αρχείων οι οποίοι έχουν πολύτιμη πείρα σε σχέδια ασφάλειας και διάσωσης αρχειακού υλικού.

Στις ανακοινώσεις αυτές οι ομιλητές αναφέρθηκαν επίσης στην προστασία της μηχανογράφησης και ποιές προτεραιότητες πρέπει να δοθούν στο σχεδιασμό προγράμματος ανάγκης.

Οι εργασίες του συνεδρίου ολοκληρώθηκαν με συζήτηση Στρογγυλής Τράπεζας με θέμα: "Προτεραιότητες της επιχείρησης και αρχειακές προτεραιότητες". Η συνεδρία εξέτασε το πρόβλημα της εξισορρόπησης των αναγκών της οργάνωσης και των αναγκών της αρχειακής μονάδας. Πώς μπορούν δηλαδή να συμβιβαστούν και να συντονιστούν οι σκοποί της επιχείρησης και το πρόγραμμα εργασίας του αρχειακού.

Γιολάντα Χατζή

 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

Επετηρίδα των Γενικών Αρχείων του Κράτους των ετών 1991-1992. Διεύθυνση: Ν. Καραπιδάκης. Βιβλιοθήκη Γενικών Αρχείων του Κράτους 24, Αθήνα 1993, σ. 255.

Πλούσια σε ύλη κυκλοφόρησε η νέα "Επετηρίδα των ΓΑΚ" που καλύπτει δραστηριότητες των δύο προηγούμενων χρόνων. Αντιλαμβανόμαστε με ικανοποίηση ότι ο τόμος αυτός γίνεται θεσμός, μια σαφής απόδειξη των μεγάλων αλλαγών που έχουν επέλθει τον τελευταίο καιρό στα κρατικά μας αρχεία, αλλά και σταθερό βήμα προβολής προς τα έξω της σοβαρής και υπεύθυνης δουλειάς των Ελλήνων αρχειονόμων που ασχολούνται στα Γ.Α.Κ.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου (Αρχαιακά-Διοικητική ιστορία), φιλοξενούνται εργασίες με ιστορικά θέματα, θεσμοί και διοικητική ιστορία των Επτανήσων: Σταματούλα Ζαπάντη: Πρωτονοτάριοι στην Κεφαλονιά επι Βενετοκρατίας, Διον. Μοσχόπουλος: Αστυνομικές αρχές στα Ιόνια νησιά 1807-1814, Αντωνία Μαρμαρέλη-Μανώλης Δρακάκης: Καθημερινές φροντίδες του αρχειονόμου των Κυθέρων τον περασμένο αιώνα.

Επισημαίνουμε ακόμη την πολύτιμη "Βιβλιογραφία της ιστορίας των Ελληνικών αρχείων" του Ν. Καραπιδάκη και το ενημερωτικό κείμενο της Αμαλίας Παππά-Καραπιδάκη για τις εκκαθαρίσεις των αρχείων στα ελληνικά δικαστήρια.

Στο αμιγώς αρχειονομικό τμήμα ο αναγνώστης θα βρει ενδιαφέροντα άρθρα για την εφαρμογή των σύγχρονων τεχνολογιών στις αρχαιακές εργασίες, απάνθισμα της πολύτιμης εμπειρίας δύο περιφερειακών αρχείων της Ηπείρου: Νέστορας Μπαμίδης: πρόγραμμα διαχείρισης αρχαιακών δεδομένων των ΓΑΚ-Ν. Άρτας και Μάρθα Παπαδοπούλου-Κώτση: Η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή στα ΓΑΚ Ν. Ιωαννίνων.

Το δεύτερο μέρος (παρουσίαση αρχαιακών συλλογών) περιλαμβάνει τρία πολύ χρήσιμα ευρετήρια: Το "ειδικό ευρετήριο των δημοσίων αρχείων των ΓΑΚ" που συνέταξε η Αμαλία Παππά-Καραπιδάκη, "Τα περιεχόμενα των Αρχείων Ν. Σάμου" του Χρήστου Λάνδρου και το ευρετήριο ενός ιδιωτικού αρχείου "της οικογένειας Τίνας Βασιλά" στη Κέρκυρα, που ετοίμασε η Αλίκη Νικηφόρου-Testone.

Ο τόμος, κλείνει στο τρίτο μέρος, με τις εκθέσεις πεπραγμένων για το 1991 του προέδρου της Εφορείας των ΓΑΚ Β. Παναγιωτόπουλου και του Διευθυντή τους Ν. Καραπιδάκη.

Z. Συνοδινός

 ΠΟΙΚΙΛΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ Η Ε.Α.Ε.:

1. Bibliotheek & Archiefgids, Uitgegeven door de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatiewezzen, 1993/2, 1993/3, 1993/4.
2. La Gazette des Archives, Revue trimestrielle de l' Association des Archivistes Français, No158-159, 3e et 4e trimestres 1992.
3. Nederlands Archievenblad, Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederlands, No2, Ιούνιος 1993, No3 Σεπτέμβριος 1993.
4. Lligall, Revista Catalana d' Arxivística, No5, 1992
5. Lligall, Revista Catalana d' Arxivística, No6, 1993
8. Tabula, Revista de Archivos de Castilla y Leon, Actas del I Congreso de Archivos de Castilla y LeMon, No1, 1992.
9. Arkiv Samhölle och Forskning, Svenska Arkivsambundet, 1992-3
10. Kitanomaru, The Journal of the National Archives of Japan, No24, Μάρτιος 1992.
11. Annual Report of the National Archives of Japan, 1991 (No21).
12. National Archives of Japan, Μάρτιος 1992.
13. Perspectives, Magazine on Banking History, European Association for Banking History, No1, 1993.

14. C.I.A., Janus, Revue Archivistique, No1, 1993
15. C.I.A., Directory, 1993
16. Historical Archives, Archives and Information Agency, No1, Μόσχα 1992.
17. Vestnik Arhivista, No 1-6, Μόσχα 1992-93.
18. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Άρτας, Αρχαιοθήκη αρ. 3-4, "Η βιβλιοθήκη του νομού Άρτας. Αλφαβητικός κατάλογος βιβλίων". Επιμέλεια έκδοσης: Αγγ. Χατζηθανασίου, Άρτα Σεπτέμβριος 1993.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ Η Ε.Α.Ε.:

1. European Association for Banking History, *European Colloquium on Bank Archives*, Vol.2, 1993.
2. Μαρία Μπακαδήμα-Ξουργιά, Σωτηρία Τσάτσα, *Συμβολαιογραφικές πράξεις Μεσολογγίου έτους 1835*, Περιλήψεις-Ευρετήρια, Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχεία Ν. Αιτωλ/νίας, Μεσολόγγι 1992.
3. Ιστορικό Αρχείο Σάμου-Δήμος Σαμίων, *Τοπική Ιστορία και Αρχεία*. Πρακτικά Δημέρου, Σάμος, 26-27 Απριλίου 1991, Σάμος 1992.
4. Robert S. Harding, *Register of the Louis S. Nixdorff 1928 Olympic Games Collection 1926-1978*. Smithsonian Institution, National Museum of American History, Archives Center.

ΝΕΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.

Το Διοικητικό Συμβούλιο, στις συνεδριάσεις που πραγματοποίησε το τελευταίο εξάμηνο, ενέκρινε ομόφωνα την εγγραφή στην Εταιρεία των συναδέλφων:

1. Ελένης Κατσιαδάκη
2. Μαρίας Γραμματικού

CONTENTS

Editorial 5

**ACTIVITIES OF
THE HELLENIC
SOCIETY OF
ARCHIVES**

- N. Pantelakis The 7th panhellenic congress of 7
librarians
- A. Krauss 1996: For a different centenary of the 1
Olympic Games 2
- N. Pantelakis The XXIX International Conference of 2
the Round Table on Archives 3
- N. Pantelakis Meeting of the presidents of the 2
European Professional Archival 7
Associations

ABOUT ARCHIVES

- Z. Synodinos Archival Security 3
1
- I.C.A. Towards an International Code of 6
Ethics for Archivists 1

CONSERVATION

- V. Peltikoglou Permanent Paper 6
8
- V. Peltikoglou Mass Deacidification 7
3

ARCHIVES NEWS

- Stella Davarouka Audio-visual archives 7
6
- Amalia Pappa- Seminars on archives 7

Karapidakis 7

INTERNATIONAL

NEWS

Catherina Kyriakou Archives and architectural history 7

9

A. Krauss International Association of Labour 8

History Institutions 3

Yolanda Hadji Third european colloque on bank 8

archives 4

BOOK REVIEW

Z. Synodinos Catalogue of the General State 8

Archives for the years 1991-92 6

VARIA 8

8

TABLE DES

MATIÈRES

Iditorial 5

ACTIVITIS DE LA

SOCIÉTÉ

HELLENIQUE D'

ARCHIVES

N. Pantelakis Le 7e congrès panhellenic des 7

bibliothcaires

A. Krauss 1996: Pour un centenaire diffèrent des 1

jeux olympiques 2

N. Pantelakis La XXIXe Confrence Internationale de 2

la Table Ronde des Archives 3

N. Pantelakis Runion des pri sidents des 2

Associations Professionnelles Europ 7

e nnes d' archives

SUR LES**ARCHIVES**

Z. Synodinos	La sécurité des archives	3
		1
C.I.A.	Vers un code international de	6
	ontologie des archivistes	1

CONSERVATION

V. Peltikoglou	Papier permanent	6
		8
V. Peltikoglou	Diacidification des documents	7
		3

NOUVELLES D'**ARCHIVES**

Stella Davarouka	Archives audiovisuelles	7
		6
Amalia Pappa-	Séminaires d' archives	7
Karapidakis		7

NOUVELLES**INTERNATIONALE****S**

Catherina Kyriakou	Archives et histoire architecturale	7
		9
A. Krauss	Association internationale des	8
	institutions de l' histoire du travail	3
Yolanda Hadji	Troisième colloque Européen sur les	8
	archives des banques	4

REVUE DES**LIVRES**

Z. Synodinos	Annuaire des Archives Générales de l'	8
	État des années 1991-92	6

DIVERS

8

8

ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΝΕΑ

Νοέμβριος 1993

Αριθμός 8

ΔΕΛΤΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Αρχαικά Νέα. Περιοδική έκδοση.*Εκδότης*. Ελληνική Αρχαική Εταιρεία (Ε.Α.Ε.)*Επιμέλεια έκδοσης*: Χριστίνα Βάρδα, Ν. Παντελάκης, Ζ.Συνοδινός.*τηλ.* 7785186, 7713412*FAX* 8015 797*Επεξεργασία-εκτύπωση υπολογιστή*: Τ. Αναστασιάδης**Ελληνική Αρχαική Εταιρεία****Εδρα**: ΓΑΚ, Θεάτρου 6, 105 32 ΑΘΗΝΑ**Ταχυδρομική Διεύθυνση**: Τ.Θ. 76072

171 01 Ν. ΣΜΥΡΝΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Παρακαλούμε τα μέλη που στέλνουν τη συνδρομή τους με ταχυδρομικές επιταγές να γράφουν στη θέση του παραλήπτη το όνομα και τη διεύθυνση της ταμίας (Ελένη Αναγνωστοπούλου, Ιστορικό Αρχείο Δήμου Πειραιά, Τ.Θ. 80031, 185 10 Πειραιάς, τηλ. 4128481) και να διευκρινίζουν στο πίσω μέρος της επιταγής στο χώρο για τα μηνύματα ότι πρόκειται για τη συνδρομή τους στην Ε.Α.Ε

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Η Εταιρεία των Αρχαικών του Ηνωμένου Βασιλείου (The Society of Archivists) ανακοίνωσε τη διεξαγωγή του 4ου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Αρχείων στις 13-18 Σεπτεμβρίου 1994 στο Lancashire. Το θέμα του Συνεδρίου είναι: "Αρχεία, στρατηγικές που εγγυούνται την επιτυχία". Ειδικότερα θα εξεταστούν ζητήματα όπως: Τί κάνει ένα αρχείο επιτυχημένο, ποιές στρατηγικές πρέπει να εφαρμοσθούν για την επικοινωνία, τί είναι το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, τί είδους επαγγελματική εξέλιξη έχουν οι αρχειονόμοι κλπ.

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε:

Bruce Jackson, Local Organiser,
Lancashire 1994,
Lancashire Record Office, Bow Lane,
Preston PR1 2RE.
Tel.(0772)254868
FAX (0772)263050

Ένα ραντεβού για τους συναδέλφους

Η μοναξιά του καπιταλισμού δεν είναι τίποτα μπροστά σε αυτή του αρχειονόμου. Είναι, θα λέγαμε, το κουκούτσι της δουλειάς μας. Για το λόγο αυτόν, η ανάγκη της επαφής και της επικοινωνίας είναι μεγιστοποιημένη. Όσοι λοιπόν πιστοί ενδιαφέρονται να φλυαρήσουν για χίλια δυο επαγγελματικά και μη χιουμοριστικά ή καλλιτεχνικά, ας μάθουν πως αυτές τις μέρες σκεπτόμαστε να στήσουμε μια γωνιά, ένα ραντεβού μηνιάτικο για τους αρχειονόμους, κάπου στο κέντρο της Αθήνας σε ένα μπαράκι, σε ώρες απογευματινές. Αν η ιδέα σας αρέσει, επικοινωνήστε μαζί μας και δεν θα χάσετε.

Χριστίνα Μερκούρη, Στέλλα Νταβαρούκα, Αλέξης Κράους

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ε.Α.Ε.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ:

"Η φυσιολογία του αρχειακού"

"Συμπόσιο αρχειονομίας. Αρχεία και αρχειακοί: Ένας ιστός"